



НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

МОЗАЇКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Збірник
наукових праць

Випуск 3

2026

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

МОЗАЇКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 3

Ніжин – 2026

УДК 373.3(082)

М 74

Рекомендовано Вченою радою

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

(НДУ ім. М. Гоголя)

Протокол № 9 від 27.02.2026 р.

Редакційна колегія:

Білоусова Н. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ ім. Миколи Гоголя;

Бобро А. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ ім. Миколи Гоголя;

Гордієнко Т. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ ім. Миколи Гоголя;

Філоненко О. С. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ ім. Миколи Гоголя.

М 74 Мозаїка початкової освіти. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи». Випуск 3 / за заг. ред. Білоусової Н. В., Філоненко О. С. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2026. – 487 с.

DOI 10.31654/mozaika-2026-6

У збірнику друкуються тези наукового характеру та дискусійні публікації з професійної тематики, у яких відображені результати роздумів, міркувань, наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних науковців, керівників та вчителів закладів освіти, здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню актуальних проблем змісту початкової освіти.

Збірник видано в авторській редакції мовою оригіналу. За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК 373.3(082)

© Н. В. Білоусова,

О. С. Філоненко, укладання, 2026

© НДУ ім. М. Гоголя, 2026

DOI 10.31654/mozaika-2026-6

ЗМІСТ

Андрійченко Тамара Адаптація дітей у початковій школі до умов воєнного стану.....	12
Басюк Наталія Комунікативні стратегії викладача як інструмент розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів початкової школи.....	16
Біла Людмила Інноваційні технології у формуванні мовної компетентності молодших школярів на уроках української мови.....	21
Білан Наталія Використання інноваційних технологій в НУШ.....	25
Білоусова Надія Використання методу шестикутного навчання на уроках у початковій школі.....	29
Бірюк Олег Формування соціальної компетентності учнів початкових класів на уроках англійської мови засобами цифрових технологій.....	34
Бобро Артур Роль акмеологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	41
Бобро Лілія Формування соціально-емоційної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у початковій школі засобами ігрової діяльності.....	45
Бойко Анастасія Цифрове освітнє середовище як чинник формування культури спілкування молодшого школяра	49
Бойко Катерина Особливості формування та структура соціальної відповідальності молодших школярів	53
Бурка Ангеліна Розвиток критичного мислення сучасного молодшого школяра як педагогічна проблема.....	57
Бурова Віта Навчання через дію: роль ігрових технологій у формуванні мовних компетентностей з англійської мови в початковій школі НУШ.....	62
Варакута Анна Розвиток емоційного інтелекту дітей засобами ігрової діяльності як основа психолого – педагогічного супроводу в сучасному закладі освіти.....	67
Васютіна Тетяна Формування фахових компетентностей у майбутніх педагогів засобами нематеріальної культурної спадщини.....	71

Ведмідь Валентина Роль учителя у підтримці соціального розвитку дітей молодшого шкільного віку	76
Висоцька Кристина Використання штучного інтелекту та інтерактивних платформ при вивченні математики.....	80
Вишник Ольга Формування соціальної стійкості майбутніх учителів початкових класів засобами цифрових технологій.....	85
Вовченко Ольга Психологічна травматизація молодших школярів із особливими освітніми потребами за умов війни	88
Возняк Інна Цифрова ігротехніка як засіб подолання освітніх втрат у початковій школі	92
Гайденко Дарина, Шищенко Валентина Особливості роботи асистента вчителя: функції, виклики, ефективні стратегії.....	96
Герман Анастасія Самоосвіта як чинник формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів	98
Гетьман Тетяна Особливості комунікативної компетентності майбутніх психологів.....	102
Голубовська Ірина, Кожухівська Таміла Казковий дискурс у формуванні дитячої особистості.....	106
Гомоляко Світлана Сучасні освітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП молодшого шкільного віку.....	110
Гордієнко Тетяна Професійне самовизначення майбутніх учителів початкових класів: можливості дисципліни «Вступ до спеціальності».....	115
Гостєєв Владислав Характеристика соціальної активності як інтегративної якості особистості молодшого школяра.....	119
Гудима Наталія Стратегії формування ораторської майстерності в Новій українській школі.....	123
Даруга Артем Розвиток емоційного інтелекту в молодших школярів як чинник успішної соціалізації.....	129
Дацько Олена Розвиток природних здібностей молодших школярів в умовах війни: роль емоційної підтримки та безпечного освітнього середовища.....	133

Дідківська Анастасія Формування екологічної компетентності учнів початкових класів засобами екскурсії в природу	137
Довгань Олена, Федорова Валерія Нумікон в інклюзивному класі: як зробити математику доступною для кожного учня.....	140
Дорош Світлана Особливості розвитку критичного мислення в учнів початкових класів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	145
Заплішний Іван Формування фізкультурної компетентності молодших школярів на основі діяльнісного підходу.....	149
Зеленько Олена Педагогічний патронаж як інструмент виховного впливу на здобувачів освіти початкових класів.....	155
Здоровець Тетяна Психосоціальна підтримка дітей молодшого шкільного віку в умовах війни.....	160
Ікальчик Антоніна До питання підвищення ефективності організації освітнього процесу та формування компетентностей учнів відповідно до Державного стандарту початкової освіти в умовах воєнного стану.....	165
Ільїна Олена Проблема формування гендерної культури молодших школярів у психолого-педагогічному аспекті	168
Калюжка Наталія Інтеграція мобільних застосунків у процес формування математичної компетентності молодших школярів.....	173
Караман Олена Методика використання криголамів у початковій школі як засіб соціально-емоційного навчання та профілактики конфліктних ситуацій.....	177
Катаєва Анастасія Позаурочна діяльність як засіб соціально-емоційного розвитку учнів початкової школи	182
Кириленко Аліна Логопедичні ігри як інноваційна технологія розвитку мовлення молодших школярів з ооп в умовах інклюзивного навчання.....	185
Коваленко Наталія Застосування цифрових інструментів для діяльнісного навчання в початковій школі.....	188
Кравченко Анна Формування навичок аудіювання молодших школярів з англійської мови з використанням ШІ-технологій.....	192

Кузьмінська Наталія Організація інклюзивного навчання в закладі загальної середньої освіти (з досвіду роботи).....	195
Кучеренко Ірина Психологічний супровід молодших школярів в умовах дистанційного навчання.....	202
Ласа Лариса STEM-освіта в початковій школі.....	205
Лавреха Наталія Дієві моделі та родзинки в освітньому процесі початкової школи в умовах змішаного навчання.....	210
Левицька Юлія Особливості застосування методики «нумікон» в освітньому процесі з молодшими школярами із синдромом Дауна.....	214
Леськова Наталія Інтерактивні онлайн-квести як засіб формування ключових компетентностей учнів початкової школи в умовах змішаного навчання.....	219
Лобода Вікторія Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» у програмах з української мови для 4 класу	224
Лосєва Наталія Погляд європейських викладачів на проблему вдосконалення початкової освіти.....	227
Ляшенко Анжеліка Формування моральних цінностей молодших школярів у ГПД.....	231
Мазка Тетяна Використання методів діяльнісного навчання на уроках «Я досліджую світ»	234
Мазіна Олена Ігрова діяльність як ефективний засіб розвитку компетентностей учнів у НУШ в умовах ГПД.....	239
Маляренко Світлана Від традиційної казки до аі-історії: формування цифрової грамотності молодших школярів з особливими освітніми потребами у змішаному навчанні.....	244
Марчак Яна Використання логопедичних ігор у системі психолого-педагогічного супроводу молодших школярів із дисграфією.....	247
Матвієнко Світлана Реалізація засад патріотичного виховання у контексті наступності дошкільної та початкової освіти.....	251
Мелекесцева Марина Ігрові прийоми розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання.....	255

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці інтегрованих дидактичних матеріалів, що забезпечать гармонійне поєднання системності знань із сучасними вимогами до функціональної грамотності четвертокласників.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу навч.-метод. посіб. К. Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
2. Вашуленко О. Диференційований підхід до формування навички читання у букварний період навчання грамоти. *Учитель початкової школи*. 2015. № 9. С. 14-19.
3. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі монографія. авт. кол. В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С.П. Бондар й ін. за наук. ред. В. І Кизенка. К.: Педагогічна думка, 2012. 216 с.
4. Кінах Н. Принципи диференційованого навчання в початковій школі. *Диференціація роботи учнів початкової школи з навчальними текстами: від читання до текстотворення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, м. Київ, 20-21 квітня 2021 року (електронне видання). Київ, Харків: АССА. С. 34-38.
5. Навчальні програми для 1-4 класів НУШ. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>. (дата звернення 26.01.2026).

Лосєва Наталія, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ПОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИКЛАДАЧІВ НА ПРОБЛЕМУ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Багато вчителів у всьому світі працюють над питаннями вдосконалення змісту початкової освіти та розмірковують як зробити навчання ефективнішим й цікавішим для учнів початкової школи. В Україні навчання у початковій школі регламентується Законом «Про освіту», Державним стандартом початкової освіти, типовими освітніми програмами та наказами МОН України. Освітній процес базується на компетентнісному підході. В Іспанії навчальний процес має відповідати навчальній програмі, визначеній у Законі LOMLOE (Ley Orgánica de Modificación de la LOE) [1]. Інтеграція кожного елементу навчальної програми початкової школи, передбаченого правилами LOMLOE, орієнтована на розвиток компетенцій школярів, безперервне оцінювання, комплексний підхід та врахування ступеня розвитку ключових навичок.

Зазначимо, що всі взаємозв'язки, описані та структуровані у законодавстві та навчальних програмах будь-якої європейської країни, реалізують в практику та організують їх узгодження саме вчителі. Сучасна робота вчителя у початковій школі давно вийшла за межі епохи простої трансляції знань і вимагає цілісного підходу, активного залучення учнів до навчання, спираючись на їх інтереси, знання та досвід [2]. У цьому контексті ключом до успіху європейські вчителі початкової школи вважають можливість поєднати задоволення від навчання з цілями навчальної програми шляхом залучення учнів у навчальний процес таким чином, щоб мотивувати та надихати їх до активного навчання, спираючись на зацікавленість.

На нашу думку, ідеальним інструментом для досягнення гармонії навчального процесу можуть слугувати так звані навчальні ситуації. Розглядаємо їх як певну проблемну ситуацію за якої виникає особливий емоційний стан учня, спричинений суперечністю між його знаннями та новими фактами, що вимагає його активних дій у напрямку самостійного пошуку. Так, на прикладі математики, це може бути задача: в якій відсутнє запитання; з недостатніми або зайвими даними; з декількома способами розв'язання, які слід відшукати; сформульована за допомогою певного малюнка, ілюстрації чи геометричної

фігури; головоломка тощо. Завдяки плануванню та добре продуманій розробці таких завдань, досягаються цілі навчання і розвиток ключових компетенцій учня.

Підкреслимо, що науковці-дослідники початкової школи в Європі достатньо уваги приділяють розвитку навичок читання й наголошують, що для початкової школи вкрай важливим є розуміння прочитаного, оскільки саме ця навичка надає учню певні переваги: покращення успішності, розвиток аналітичного і критичного мислення тощо. Розуміння, як зазначають науковці, це не просто читання слів, а надання їм сенсу в контексті власної реальності. Задля реалізації цієї мети, наприклад, у школі Сан-Габріель (Іспанія) у кожного учня є свій куточок для читання в класі, обладнаний подушками і кріслами-мішками для комфорту та доступна полка-бібліотека. Щодня встановлюється певний час для читання, книги дозволяється обирати самостійно й такий підхід, за твердженням вчителів, підвищує інтерес учнів до читання [3]. І це не все, надалі вчителі допомагають учням у прогнозуванні прочитаного, перечитуванні, формулюванні питань та узагальненні інформації, що сприяє кращому розумінню текстів.

До того ж дітям подобається пов'язувати історії зі своїм особистим досвідом, власним життям і це розширює їхнє розуміння, сприяє осмисленому навчання. Також читання вголос допомагає дітям покращити швидкість мовлення, вимову та інтонацію, й, вчителі констатують, що школярам особливо подобається читання в парах: вони по черзі читають вголос, щоб їхній партнер міг зрозуміти почуту інформацію. Такі завдання також дозволяють будувати позитивні міжособистісні стосунки школярів, сприяють кращій соціалізації дитини. Учителі стверджують, що проведення дебатів, складання резюме, театралізованих вистав або створення концептуальних карт за прочитаними текстами також сприяє кращому розумінню та аналізу змісту. Також знайомство з новими словами до початку читання та їх використання у різних контекстах покращує загальне розуміння. Завдання відкритих питань щодо тексту, аналіз різних точок зору та обговорення можливих інтерпретацій допомагають учням розвивати аналітичні та рефлексивні навички [3]. А доповнення читання

інтерактивними платформами або цифровими пристроями може зробити процес розуміння більш динамічним і надати школярам різні способи доступу до інформації.

Проте вважаємо за необхідне зазначити, що в багатьох європейських країнах обговорюються питання доцільності обмеження цифрових пристроїв у початковій школі. Так, у звіті PISA 2023 написано про зниження успішності іспанських учнів віком 9-10 років на 7 пунктів і зазначається, що відволікаючими факторами можуть бути час, проведений перед екраном, та доступ до Інтернету в класі. Дослідження науковців [4] констатує, що використання цифрових ресурсів є частиною багатофакторної структури і залежить від численних взаємозалежних змінних; зазначає про необхідність подальших досліджень у цьому напрямку та наголошує на розробці ефективніших освітніх політик та практик.

З метою розвитку і вдосконалення компетентностей учнів початкової школи, (наприклад, математичних) вчені-практики пропонують використовувати рекреаційну математику (судоку, магічні квадрати, танграми тощо) [5] та різноманітні навчальні ігрові ситуації. На кшталт, "Математичне бінго". У грі безліч карток з числами від 3 до 18. Гравці кидають 3 кубики, складають отримані значення, перевіряють число, що випало, та закривають картку. Або гра "Придумайте завдання". Три різних коробки: одна з числами від 1 до 50, інша з символами віднімання та додавання, і, нарешті, третя з малюнками різних повсякденних ситуацій. Гравці повинні знайти два числа, один символ та відшукати відповідний малюнок, щоб скласти завдання, а потім і розв'язати його.

Ми упевнені, що шляхом стратегічного планування вчителем навчального процесу і ретельній розробці необхідних завдань, спрямованих на розвиток ключових компетентностей учня, можна забезпечити досягнення запланованих результатів навчання. Також, надаючи школярам цікаві завдання, різноманітні захоплюючі можливості, прагнемо створити ідеальний баланс між навчальною

проблемною ситуацією та навчальними досягненнями, що обов'язково сприятиме вдосконаленню початкової освіти.

Список використаних джерел:

1. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/biblioteca-central/blog/2022/lomloe.html> (дата звернення 12.02.2026)
2. Лосева Н.М. Підготовка майбутніх учителів початкової освіти в Університеті Барселони // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта в часи кризи: інновації, стійкість та український досвід. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 2025. С. 248-253.
3. <https://sangabriel.es/quienes-somos/> (дата звернення 10.02.2026)
4. Ábalos-Aguilera, F., Romero-Rodríguez, L. M., & Bernal Bravo, C. (2024). TIC, motivación y rendimiento académico en educación primaria: meta-análisis, revisión de literatura y estado de la cuestión. *Education in the Knowledge Society (EKS)*, 25. <https://doi.org/10.14201/eks.31799>
5. Кодіна Паскуаль Розе, Лосева Н. М. Рекреаційна математика у підготовці вчителя початкової школи: досвід факультету освіти університету Барселони // Наукові записки. Серія «Психологопедагогічні науки», 2022, № 3. С.93-100. <https://lib.ndu.edu.ua/items/70599eab-4bdc-4b12-9cf2-c05b22dceb91>

Ляшенко Анжеліка, вихователька ГПД Ніжинської гімназії № 3 Ніжинської міської ради Чернігівської області

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГПД

Сучасні суспільні виклики, трансформація освітнього простору та впровадження ідей Нової української школи зумовлюють підвищену увагу до проблеми морального виховання здобувачів освіти молодшого шкільного віку.